

Кодексу України про адміністративні правопорушення у розрізі порушення комендантської години, але в більшій мірі через те, що вони сперечались з поліцією, поводити себе зухвало та агресивно, а також відмовлялись виконати ті чи інші законні вимоги правоохоронців [2].

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що наразі у Верховній Раді України перебувають на розгляді два законопроекти: № 7553 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення комендантської години в умовах дії воєнного стану», а також № 7356 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану». Тому залишається сподіватись на скоріше вирішення цього важливого питання, оскільки, як бачимо, відсутність відповідальності за порушення комендантської години знижує ефективність реагування уповноважених органів на випадки її порушення та обумовлює необхідність вигадувати «обхідні шляхи».

Література

1. Постанова Березівського районного суду Одеської області від 22.06.2022 (справа № 473/1109/22, адміністративне провадження № 3/494/417/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104922029>.

2. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану: довідник / Безпалова О.І., Чишко К.О., Бахаєва А.С., Макаренко В.С. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2022. 105 с. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5802>.

УДК 343.2/.7:343.3(043.2)

Прокопюк Д.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Філінович В.В., к.ю.н., доцент

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема трансформації правової системи України посилилась внаслідок нових суспільних потреб з початком повномасштабного російського вторгнення, наслідком якого стало введення режиму воєнного стану Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [1]. Реформа кримінальної юстиції має охоплювати прогресивні зміни відповідного законодавства задля дотримання демократичних засад громадянського суспільства.

Зміни законодавства у сфері кримінальної юстиції відбуваються системно за принципом векторної спрямованості [2]. Зокрема, це стосується кримінального процесу. Законом України № 2111- IX внесено зміни до статей 615 і 36 Кримінального процесуального Кодексу України (далі – КПК України) та врегульовано особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану [3]. Головні нововведення стосуються: появи нового учасника кримінального провадження – особи, щодо якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку зі смертю (ч. 2 ст. 42 КПК України); доповнення до порядку процедури освідування особи можливості проведення огляду одягу особи, в якому вона перебуває (ч. 3 ст. 241 КПК України); зменшення строку для вручення письмового повідомлення про підозру затриманому в умовах воєнного стану до 48 годин (п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК України); зміни порядку розгляду питання про продовження строку тримання під вартою під час судового розгляду (ч. 4 ст. 331 КПК України); зміни порядку розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу для затриманої особи (п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України) [4].

Прийняття рішення уповноваженим органом про передачу особи для обміну як військовополоненого з письмовою згодою особи на це тепер є підставою для скасування запобіжного заходу підозрюваного, обвинуваченого (ст. 201-1 КПК України), зупинення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру (п. 5 ч. 1 ст. 280 КПК України) [4, 5].

Закон про кримінальну відповідальність також зазнав змін. Посилено відповідальність за злочини проти національної безпеки України в умовах дії воєнного стану до максимальної, а саме: позбавлення волі на строк 15 років або довічне, з обов'язковою конфіскацією майна (ч. 2 ст. 113 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) – вчинення диверсії в умовах воєнного режиму). За таке діяння заборонено повне звільнення законом про амністію від відбування покарання (ч. 4 ст. 86 КК України) [6]. Діяння, що підпадають під колабораційну діяльність, було криміналізовано статтею 111-1 Кодексу. Крім цього, кримінальні правопорушення проти власності доповнились кваліфікуючою ознакою – вчиненням під час воєнного стану (ч. 4 ст. 185, ч. 4 ст. 186, ч. 4 ст. 187 КК України) [7]. Логічною і обґрунтованою стала криміналізація поширення в умовах воєнного стану інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух чи розташування Збройних Сил України або інших військових формувань, за можливості ідентифікації їх на місцевості (ст. 114-2 КК України) [8].

Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки передбачено такі пріоритети їх модернізації як частини сектору безпеки і оборони: дієвість та

ефективність органів правопорядку та прокуратури, протидія злочинності відповідно до стандартів прав людини, основних прав і свобод; послідовна кримінальна політика щодо запобігання злочинності, невідворотність відповідальності, захист інтересів потерпілого; комплексна цифрова трансформація; прозорість і політична нейтральність [9].

Неможливо не згадати розширення Законом України № 3342-ІХ переліку видів покарань. Новітній пробаційний нагляд полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства [10]. Власна цінність пробаційного нагляду полягає у його проміжному рівні суворості між видами покарань, не пов'язаними та пов'язаними з обмеженням або позбавленням волі засудженого. Пробаційний нагляд можна розглядати як негативну державну реакцію на вчинення більш небезпечних діянь, до яких відносяться в першу чергу нетяжкі злочини, рідше – кримінальні проступки, але за мови, що за їх вчинення санкція відповідної статті особливої частини КК України передбачає альтернативне покарання у вигляді обмеження волі, тобто їх не можна вважати найменш суспільно-небезпечними. Даний вид покарання передбачає певні обмеження у сфері свободи вибору професії та навчання, місця знаходження, проживання та пересування, спілкування та проведення дозвілля [11]. Запровадження такого інституту є логічним етапом розвитку системи покарань у відповідності до сучасного стану соціально-культурного розвитку, свіжих уявлень на правові засоби боротьби з суспільно-протиправною поведінкою, а також елементом реформування кримінально-виконавчого права, розвантаження кримінально-виконавчих установ, які отримують максимальну напругу під час воєнних дій на території України.

Отже, основними напрямками реформування кримінальної юстиції України за останні два роки у зв'язку з воєнним станом, є: криміналізація нових суспільно-небезпечних діянь, посилення відповідальності за воєнні правопорушення, полегшення деяких процедур досудового розслідування, відхід від зайвих бюрократичних формальностей, розвиток альтернативних позбавленню і обмеженню волі видів покарань. Подальше реформування вбачається у трансформації законодавства відповідно до змін на військовому фронті, від яких прямо залежить рівень спроможності всіх органів кримінальної юстиції до ефективного виконання власних функцій, та впровадженні на практиці плану гармонізації кримінального, кримінально-процесуального і кримінально-виконавчого права України до стандартів Європейського Союзу.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 01.04.2024).

2. Баюрка Д.С. Особливості реформування законодавства у сфері кримінальної юстиції під час воєнного стану в Україні. *Організаційний комітет конференції*, 2023, с. 166.

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text> (дата звернення: 01.04.2024).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

5. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання процедури обміну осіб як військовополонених: Закон України від 28.07.2022 р. № 2472-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2472-20#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

9. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

10. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань: Закон України від 23.08.2023 р. № 3342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

11. Оробець К. Пробаційний нагляд—новий вид покарання в Україні: аналіз законодавчої реформи як напрямку кримінально-правової політики з точки зору аксіологічного підходу. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2023, 11 (17).